

СПОГАДИ ПРО ВІКТОРА ПЛАТОНОВИЧА ПЕТРОВА

Ім'я видатного вченого-археолога, етнографа, філолога-мовознавця Віктора Платоновича Петрова мені стало відомо в 50-х рр. А наприкінці 50-х і на початку 60-х років мені пошастило особисто познайомитися з ним. Працюючи в Житомирському обласному краєзнавчому музеї, потім в Чернівецькому державному університеті та в Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті (нині педуніверситеті), в 50-х і 60-х роках я досить часто бував в Києві, працюючи переважно в бібліотеці Інституту археології АН УРСР, а також спілкуючись з науковцями відділу слов'яно-руської археології.

Серед поважних учених цього відділу і за зовнішнім виглядом, і за енциклопедичним інтелектом виділялась постать Віктора Платоновича Петрова. Це була надзвичайно скромна людина, типовий інтелігент. Тоді, в 50–60-х роках, про нього знали не тільки як про поважного вченого-дослідника слов'яно-руських старожитностей України, ердита в галузі етнографії та мовознавства. Річ в тому, що навколо В.П. Петрова ходили легенди про його участь, як розвідника високого класу, що діяв в окупованому німецькими фашистами Києві. Навіть після завершення Великої Вітчизняної війни він ще тривалий час (до початку 50-х років) виконував важливі завдання радянської розвідки за кордоном. Кілька разів йому прилюдно в Інституті археології представники влади вручали високі урядові нагороди за подвиги в роки Великої Вітчизняної війни.

А зовні він зовсім не виглядав на героя-розвідника. Був він дуже чемним і доброзичливим в стосунках із колегами, з усіма кого знав. У 1964 р. проходила одна з наукових археологічних конференцій в м. Керчі, в Криму. Віктор Платонович Петров був одним із її учасників. Я теж був на тій конференції. Одного разу, коли Е.О. Симонович, Е.А. Рікман, В.І. Пругло, В.П. Петров були на набережній, я запропонував усім сфотографуватися на пам'ять. Віктор Платонович відмовився від фотографування, пославшись на те, що в нього не фотогенічне обличчя...

Як учений, він був дуже прихильний до молоді, що розпочинала свій шлях в навці. Йому імпонували люди, які посправжньому трудяться, зокрема в галузі слов'яно-руської археології. У 1966 році в виданні Кам'янець-Подільського дер-

жавного педагогічного інституту вийшла моя брошура «Матеріальна і духовна культура населення Середнього Подністров'я в першій половині I тисячоліття н.е.». У праці йшлося, зокрема, про новий напрям — вивчення духовної культури населення Лісостепу України II–V ст. н.е. Знаючи, що Віктор Платонович чимало зробив для вивчення й узагальнення матеріалів черняхівської культури, я подарував йому цю брошуру.

В одну з моїх поїздок до Києва, при зустрічі в Інституті археології восени 1966 року, Віктор Платонович спитав у мене, чи зможу я ввечері прийти до нього додому на чай. Я сказав, що зможу, — і зустріч на квартирі у В.П. Петрова відбулася.

Під час цієї зустрічі Віктор Платонович сказав мені, що напрям вивчення духовного світу, ідеології носіїв черняхівської культури в науковому плані досить актуальний, особливо у зв'язку з вивченням етногенезу слов'ян. Він загалом позитивно відгукнувся про зміст моєї брошури. Але, разом із цим, він указав на необхідність залучати праці сучасних етнографів, йшлося зокрема про книгу В.Я. Проппа «Русские аграрные праздники» (Ленінград, 1963). При цьому Віктор Платонович відзначив, що роботи дослідників XIX ст., які приведені в брошурі (Афанасьев А. Поэтические воззрения славян на природу. М, 1866. Т. 1; Фаминцын А. С. Божества древних славян. СПб, 1884), по-своєму важливі, але вимагають певного критичного аналізу саме з позицій сучасного бачення щодо виникнення аграрних свят і обрядів у слов'ян у тісному зв'язку з їх повсякденним трудовим землеробським досвідом.

Це влучне зауваження наштовхнуло мене на потребу залучення результатів досліджень сучасних етнографів, що і було згодом реалізовано у моїх книгах 70–90-х рр.

Таким чином, я коротко розповів про епізодичні зустрічі з видатним ученим і прекрасною людиною, яким був Віктор Платонович Петров (Домонтович).

5.02.2001 р.

Підготовки тексту здійснено В.М. Корписовою, в архіві якої зберігається рукопис.